

Tűzben égők

Barkos Bea és Simon Miklós munkáiról

A legrégebb magyar falu. Juhász Gyula nevezte így a Szegedhez húzódó, a Tisza töltéséhez kucorodó falvat, írók, költők és festők ihletadó térségét, e majálisozó, nyájas kedélyű alföldi világközepe községet: Tápét. A tragikus véget ért festő, Heller Ödön éppúgy ide kerekedett ki eredeti magyar paraszti atmoszféráért, ahogyan a népies zsánerkép mestere, Nyilasy Sándor is – előbbi a dolgos kétkezi: szántóvetők, vízen járók, pákászok-madarászok és gyékényesek konok és szilaj élni akarását, rögebe kapaszkodó elszánását tekintette erőt adó példaképpen, utóbbi már inkább a polgáriasan magakellettő, városi léptékkal kacérkodó, idealizált parasztidillt mutatta meg országnak-világnak. Heller a bőgőbrummogásos, Juhász Gyula megénekelte Tápét, Nyilasy a falu vasárnapi, ünneplőben pipiskedő orcáját örököltette meg. De megfordult itt Bartók és Kodály is, Balázs Béla kíséretében; Móriczot Bálint Sándor kalauzolta, Móra a leböi ásatások segéderőitől szedte össze a tápéi fufangosok anekdotaanyagát, Babits és Kosztolányi meg Juhász Gyula társaságában rándult ki a folyópartra, az immár menthetetlenül elpihenő komp állomáshelyétől kicsivel lentebb, oda, ahol a Kárpátok és Erdélyország lelke olvad egybe a Tisza és Maros szerelmes egyesülésének képében. A Radnóti megigéző magyar faluba.

Arrafelé, ahol Atilla mondabeli nyughelyét vélték tudni a régi világbeli jól értesültek. Ahol az Árpád-kori templomtoronyból mintha ma is a tatárt átböjtölt, törököt megugrasztó harangszavacska nyelvelne a pogányvörösen izzó, bronzveretű napkoronggal, alkonyórán.

Innen, a Tisza és a Maros „találkahelyéről” valók Barkos Bea és Simon Miklós festményei/zománcai. És mert tápéi lelkükből leledzettek, nem is csoda, ha mélyre eresztik gyökerük a két magyar folyó gazdag televényébe. Ki-ki a maga módján. Miklós mintha a Maros mentén kereked-

ne útra, valahányszor erdélyi falvacskák rejtelmes hallgatásához; a Hargita fenséges őseréjéhez fordul ihlető látványért. A művész, akit származása egyenesen rákényszerített a maga útjának kitaposására, hetedik évtizede faggatja kitaróan minden művészet legfőbb mesterét és kiapadhatatlan témaforrását: a látható világot. Tábláin az odakinti válik egy szép arányú, kiegyensúlyozott létezés hátatelt és nyugodalmas képi lírájává. Ahogyan zománcait is a rend, az arány, a hierarchikus hangsúlyok és az elemi erejű, tiszta színek teszik menedékké a zűrzavartól, káosztól és érveszítéstől fenyegetett világban.

Simon Miklósnak a természet az első számú mestere. S hogy mit tanult Simon Miklós a természettől? Mindenekelőtt is csöndet. A filozófia szemlélete szerint lelketlen létezők nagy, lélekkel teli hallgatását. A magukban valók türelmét. Békét a szentendrei sziget zezugaitól, állhatatosságot ösztövére hegyektől, a Duna-kanyar vízpárát zizegő pirkadataitól a káprázat ezerszólamú liturgiáját. A tűnődés jóleső fényűzését ringatózó ladikoktól. Rőt levelek lobogó szimfóniájától a megmaradás büszke dacát. A végtelen bizonyosságát kedvesen alásztáló visszfényekből, meghitt részletek szívet sajdító melegségéből.

E tájázó, természetelvű piktúra rendszeren lírai realizmusnak mondatik. Hogy mennyi joggal, afelől nem vagyok bizonyos. Mert vessünk csak egyetlen pillantást ama nyájasnak nevezett tájakra. Nem szertefoszló-e? Nem fenyegeti-e talán időtudatunkat percről percre a tovatűnés, az örökre elillanás, a semmibe hullás mindünk lelkét mélységes szorongásban tartó lehetősége? Látjátok, feleim, azt a felhőbodort, amely csak most is, hogy a messzi torony fölött megképzett, májusi könnyedséggel? Soha még egyszer az évmilliárdok lepergésében nem fog ugyanígy elénk tarajozni, mint ahogy eddig sem akadt pontos hasonmása az idő végtelenjében. Gyökeresen

tragikus felismerés, ha mélyére tekintünk a kó-sza fények, levegőatmoszférák, a véletlen – vagy sorsszerű – találkozásuk pillanatában tetten ért látványelemek egyszerűségének!

Minthogyha a kezdeti évek kettős törekvése: a pasztelles líraiságban szelíden pengő létáhitat és a pasztikus monolitiként láttatott emberalakok robusztus, izmos életerejére egyesülne az újabb tájképekben, amelyek maguk is portrék, önarcképek! Völgy hajlatában fellobbanó fűzőld zuhataik, viharvörös orkánjaik sodra, a falfelületeken matató kó-sza, puha fény bugaci kemencék zugában, lövétei házak pártája alatt, egyetlen szemvillanásnyi időre, tán épp az utolsó percben felzengő fényorgonáik – lírai tájfestészet helyett helyesebb a drámai, mi több: a tragikus jelzőt alkalmaznunk, ha a világ festőiségétől megigézett művész nekilát, hogy a kép négyzetébe rögzítse, a vászon szövetébe hurkolja a látható világ változásában már-már megragadhatatlan, sajdítóan messze futó, szép nosztalgiáját. Esztétikája letisztult, mondhatni, naiv. Áhítatra inti a vizuális jelenségek önértéke, a látható dolgok méltósága.

És habár Simon Miklós lírikus hajlamai vitán felül állnak, a szerkezetekbe rendező, geometrikus-konstruktív szemléletnek sincsen híjával. Ez utóbbiak mutatkoznak meg már a hetvenes évek monumentális, monokróm szénrajzain – portréin és egész alakos figurális képein –, amelyeknek letisztult tömbszerűsége évtizedek elteltével is őrzi érvényességét. Rajzos kontúrjai, amelyeknek szigorúságát dekorativitásuk oldja, a kétezres években festett erdélyi tájképeinek is legjava hányadát fémjelzik, kéz a kézben a realista tájképi témákat expresszív, látomásossá tévő, intenzív színhasználattal és az erőteljes, lüktető textúrákkal. Geometrikus rend és felizzó líraiság mégis a zománc hologramszerűen sokarcú, a változást-sokértelműséget benső esztétikai elemévé tévő műfajában találkozik össze a leginkább szembezőkőn: e fegyelmezett síkidomok hálójába foglalt fénytavacsok és energiacentrumok higgadt, mégis lüktetésben lévő organizmusa csakugyan románcszerűen elevenné igézi a zománc hűvös felületeit. Fegyelmezett és puhaság, zártság és egymásra vonatkoztatottság teszi izgalmasan sokrétűvé eme aprólékos bíbelődéssel készült, mégis monumentális hatású lemezeket: bennük egyszerre érhető tetten a gyermek játékához

fogható belefeledkezés és a világ rendezettségét firtató intellektuális érdeklődés – világerzés és világlátás párosa tehát, e minden igazi művészetet megjellegző kettős készség. Simon Miklós visszafogott művész. Épp emiatt izgalmasak e bátor, felszabadult, kezdeményező és sokszor játékos formai kísérletek, amelyekben a művész – a szigorú anyagok törvényeinek igájában és a geometrikus hálózat nyújtotta lehetőségek keretében – a dolgok megörökítése helyett mintegy a dolgok életrehívójaként, megteremtőjeként áll elébünk. A rekeszek közé ékelt, domborított intarziák mindmegannyi fosszília, a maradandóság egy-egy talizmánja, a játék aranyfedezete.

Az utóbbi évek termésében mind lángolóbban lobbannak fel a fények. Virágtanulmányok szikráznak világtanulmányokká, verőfényes tengeri atmoszférák párállnak elő csapongó, laza színsekvenciákból. A létezők léttel telítődnek, hogy a láthatatlan dús áradásában, emanációjában szinte átizzik, cellulóz gyanánt, a világ. Természetmester tanítványa előtt ki-kitarul a természetfölötti.

Bea folyama az ösztönök, delejek és varázslások forrásvidékéről fakad elő, s vágtat megzabolázhatatlan sodorban az ismeretlen, a tenger felé. Ahogy korábban, zománcképein és -plasztikáin, immár festményein is öszoztönösségű, regebeli mód öntörvényű, lávaszerűen örvénylő, szavak és kontúrok bilincseit szétrobbantó színenergiák, indulatindák búvösködnek, lázadoznak, paráználkodnak boszorkányos nemtörődömséggel. Magma materek és magna Materek. Mintha a föld gyomra, amely a zománcégető kemence katlanában ismétli el kicsiben teremtés és alakítás, létre dajkáló asszonyi mágiázás csodatudományát, utóbb magát a kozmoszt akarná magába nyelni, hogy indulatos, fortyogó energiaömlenyeit kiárassza az egész végtelen ürbe, labdaként játszadoxva évmillió bolygókkal, vonzások és taszítások milliárdjával, s hogy ebben a szilaj és zabolázhatatlan nagy vigasságban kedvükre hempergözzenek meg mesés világelemek: hetvenkedő parazsak, rőt sárkányfűkévék, hetyke églajtörjái, kusza lapulevéllegyezők, tűzszemű szintócsák, napfoltok százféle káprázatból. Napot fordítók, vizet fakasztók, tüzet általugrók. Zománcba izzított virágénekek, színszivárványba babonázott százszorszép szirmok.

S mert – ahogyan azt Balázs Bélától halljuk – a művészet az élet öntudata, e gesztikus, nosztalgiaikat balladázó festészet az ártatlanságunk elvesztéséé; a tudat kiütkeresésének láttelepe, bentibe való kitörésé, mélybe alálegésé, a tudatelőttes feltárlásáé. Otthonunk nem lévén az elomló időben hontalanságunk csak a bizonyosságsejtéseket rezonáló, szép káprázat, a lelkünket meleggé sajdító. Ne higgyetek e képek meseszerúségének. Avagy ha mégis: ne keresetek indázó színgyökereik kusza pompájában dajkaregét, de mitikus képzeteket, bájoló-bűvös sejtelmek lenyomatát, ahogy, akár fossziliákban az évmilliók, leképeződnek a táblán. Léleklelyomatokat, létteleteket. Való-más vallomásokat. Vigasztalásunkra valókat. Szomorkodtatókat. Ami ugyanaz.

A keresztény szellemisség úgy tartja: a tűz megtisztít. A misztikusok nyelvén: a tűz salaktalanító találkozás egymással, önmagunkkal az isteniben. Barkos Bea és Simon Miklós közös éve-

inek termését az teszi igazán értékessé, hogy két alkotó ember felelős párbeszéde hitelesíti. Hogy tiszta és kendőzetlen lenyomata egy közös igazságkeresésnek. Átizzásnak, felszikkázásnak, nyugodt, melegséget adó együtt elégségnek. Az alkotás ugyanis – inkább, mint bárminő filozófiai levezetés – szabadságbizonyíték. A létvállalás bátor aktusa. S a művészet akkor igaz, ha a szabadság végső fokáig izzik, ha tűzben égett. Mert – ahogyan Viktor E. Frankl tanít – az ember csakis szabadságát aktualizáló módon válhat végleges és egyetlen önmagává. És a legmagasabb rendű szabadságtett az alkotó ember, a művész teremtő munkája. Nem feledtetve, hogy – ugyancsak Frankl szerint – a végső értelem nem más, mint a szenvedés vállalása. Ahol a művész és a misztikus tapasztalata egybeér. E művész- és emberpáros életében is ezt szemléljük. Tartalmas és minden lobbanással szebb tűzben – égni.

Barkos Bea: Tejút

Simon Miklós: Oltárkö

Barkos Beáta

1957-ben született Szegeden.

Pályáját bölcsészként, a magyar ősvallás kutatójaként kezdte, majd a képzőművészetben találta meg a gondolatait kifejező formanyelvet. Elvégezte a kaposvári, majd a szegedi egyetem rajz és vizuális kommunikáció szakát – mesterképzésen is.

Mindeközben állandó alkotói és kiállítói tevékenysége kapcsán vált ismertté.

Tanítja a tűzzománctechnikát hazánkban és külföldön egyaránt.

A tűzzománc minden műfaját űzi. A sík- és domborított felületek megmunkálása egyaránt jellemzi munkásságát.

Köztéri munkák: Algyő, termálfürdő, Szent Borbála – tűzzománc plasztika

Díjak: 2013, 2016 – Szeged Város Alkotói díj

Simon Miklós

1937-ben született Szegeden.

1964 óta kiállító művész. Első munkái egy nemzetközi kiállításon, Párizsban szerepeltek. Azóta Európa szinte minden országába, az Amerikai Egyesült Államokba és a Távol-Keletre jutottak el művei. A Szegedi Szépművészeti Céh alapító tagja és a Mester Tanoda Alapítvány alapítója.

Fő témaköre az ember, a természet és az ember által alakított környezet. Erős érzelmi kötődés fűzi Erdélyhez, amiről az ottani művésztelepeken készült alkotások tanúskodnak. Művészete szellemiségében, stílusában közel áll a hajdan nagyhírű Nagybányai Művésztelep alkotóinak törekvéseihez.

Művészi pályáját 2005-ben Berki Viola-díjjal, 2006-ban, 2011-ben és 2015-ben Szeged Város Alkotói Díjjal ismerte el szülővárosa.

2014-ben Szegedért emlékéremmel tüntették ki.

2011-ben a 8. Firenzei Kortárművészeti Biennálén tűzzománc munkáival képviselte hazánkat.